

Option om byggd miljö

Bilaga 10 till Konsekvensutredning avseende Europeiska kommissionens förslag till direktiv om tillgänglighetskrav för produkter och tjänster

Myndigheten för delaktighet 2016

Innehåll

Sammanfattade bedömningar	3
Identifiering av produkter och tjänster	3
Aktörer som berörs	3
Reglering på området	3
Kostnader	4
Effekter och konsekvenser.....	4
Produkter och tjänster	5
Byggd miljö som omfattas	5
Tillgänglighetsdirektivets krav på den byggda miljön där tjänster som omfattas av tillgänglighetsdirektivet tillhandahålls	6
Gränsdragningsproblematik kring aktörer	8
Befintligt regelverk avseende tillgänglighet	10
Nationell reglering.....	10
Normer och standarder	13
Nuläge	16
Myndighetens bedömningar	17
Jämförelse av befintligt regelverk.....	18
Referenser	20

Sammanfattade bedömningar

Identifiering av produkter och tjänster

Myndigheten för delaktighet (MFD) bedömer att optionen om byggd miljö handlar om att både åtgärda brister och hinder i efterhand och att säkerställa tillgänglighet vid nybyggnationer. Optionen berör den bebyggda miljö där kunder vistas i samband med tjänsterna: bank, kollektivtrafik och i mobiltelefonoperatörers butiker och kundtjänstcenter.

Aktörer som berörs

MFD anser att tillgänglighetsdirektivets option, i det fall att Sverige antar den, kan skapa otydligheter i ansvarsfördelningen mellan olika aktörer som på olika sätt går att sammankoppla med förvaltningen av den byggda miljön. Ansvar för den byggda miljön enligt optionen är inte direkt överförbart till hur ansvarsfördelningen ser ut i Sverige. I Sverige kan ansvaret för publika miljöer vara ett statligt, regionalt eller ett kommunalt ansvar eller i många fall ett ansvar som genom avtalsförhållanden direkt berör enskilda fastighetsägare.

Reglering på området

MFD bedömer att svenska regelverk för byggd miljö genomgående ställer högre krav på tillgänglighet jämfört med nationella bygglagstiftningar i flera andra EU-medlemsstater.

MFD bedömer att om optionen om byggd miljö antas, så kommer det att krävas en genomgripande konsekvensanalys av den svenska plan- och bygglagstiftningen för att möjliggöra både ett bibehållande av svenska högre krav på tillgänglighet och en harmonisering mellan nationella krav och tillgänglighetsdirektivet.

Inom ramen för MFD:s analys av tillgänglighetsdirektivets konsekvenser bedömer myndigheten att merparten av de krav som hör samman med optionen om byggd miljö på ett övergripande sätt både liknar och motsvarar befintlig svensk bygglagstiftning. Kraven i tillgänglighetsdirektivet medger dock relativt stort tolkningsutrymme och om de inte förtydligas kan tillämpningen komma att variera för de olika frågeställningar som ofta uppstår inom enskilda bygg- och fastighetsprojekt.

Kostnader

MFD ser svårigheter i att bedöma de kostnader som kan tänkas vara förenade med optionen. MFD uppskattar dock att kraven i stor del täcks inom befintliga svenska krav, men att kostnader kan komma att öka genom en striktare tillämpning då motsvarande undantag som medges genom förordningen om i Enkelt avhjälpa hinder (HIN3) inte medges i optionen om byggd miljö.

Effekter och konsekvenser

MFD tolkar inte optionen som att den skulle innebära ett tak för förbättrad tillgänglighet. MFD menar dock att det är angeläget att göra en djupare analys av konsekvenser om optionens införs i svenskt regelverk, så att den inte medför en generell sänkning av rådande svenska tillgänglighetskrav för de verksamheter som berörs.

MFD bedömer att optionen om byggd miljö inte är villkorad på motsvarande sätt som de produkter och tjänster som omfattas av tillgänglighetsdirektivet. Det innebär att den som omfattas av kraven inte kan åberopa opropotionerlig börda.

Produkter och tjänster

Byggd miljö som omfattas

Tillgänglighetsdirektivet innehåller en option för den byggda miljö som används av kollektivtrafikens kunder, däri inbegripet den miljö som sköts av olika tjänsteleverantörer eller infrastrukturoperatörer. Dessutom inkluderas den byggda miljö som används av kunder till banker, samt kundtjänstcenter och butiker tillhörande olika telefonoperatörer. Som utgångspunkt för sitt svar, har MFD tolkat detta som om att optionen gäller följande delar:

- **Banker:** banklokal samt anläggning i nära anslutning till bankautomater, som är placerade inom- eller utomhus.
- **Mobiltelefonoperatörers butikslokaler samt kundtjänstcenter:** Lokaler för försäljning av telefonabonnemang och mobiltelefoner samt kundservice, som erbjuds av en mobiltelefonoperatör (egen butik eller franchise), samt anläggning i anslutning till sådana lokaler.
- **Kollektivtrafik:** Byggnader och anläggning för eller i nära anslutning till kollektivtrafik.¹

Gränsdragningsproblematik avseende byggd miljö

MFD identifierar ett gränsdragningsproblem i tillgänglighetsdirektivet som avser om kraven även ska gälla olika typer av betalnings, valuta- och transfereringstjänster, som erbjuds inom ramen för bankverksamheter på andra platser än det som vanligtvis betraktas som bankkontor. I andra delar av tillgänglighetsdirektivet beskrivs banktjänster, men i själva optionen avses endast banker. Om tillgänglighetsdirektivets option om byggd miljö ska tillämpas på alla de verksamheter som erbjuder banktjänster innebär det att även mindre företag som tillhandahåller denna typ av tjänster inom delar av sin verksamhet omfattas. Kiosker, närbutik eller liknande är exempel på sådana verksamheter.

På liknande sätt uppfattar MFD oklarheter kring butiker för telefonoperatörer, där det finns butiker som säljer mobiltelefoner och

¹ Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar vad gäller tillgänglighetskrav för produkter och tjänster.

abonnemang och som är oberoende av telefonoperatörerna. I det fallet skulle olika krav på olika aktörer som tillhandahåller motsvarande tjänst troligen innebära näringshinder för enbart vissa aktörer på denna marknad men inte för andra.

Tillgänglighetsdirektivets krav på den byggda miljön där tjänster som omfattas av tillgänglighetsdirektivet tillhandahålls

Här nedan återges de krav som finns i tillgänglighetsdirektivets annex 1, avsnitt X, avseende optionen om byggd miljö.²

Tillgängligheten i den bebyggda miljö där en tjänst tillhandahålls och som avses i artikel 3.10 måste omfatta följande aspekter på områden dit allmänheten har tillträde, så att personer med funktionsbegränsning, inbegripet personer med funktionsnedsättning, kan använda tjänsten självständigt på det sätt som kan förutses:

- a) Användning av tillhörande utomhusutrymmen och faciliteter som tjänsteleverantören ansvarar för.
- b) Tillfartsvägar till byggnader som tjänsteleverantören ansvarar för.
- c) Användning av ingångar.
- d) Framkomlighet vid förflyttning i horisontell riktning.
- e) Framkomlighet vid förflyttning i vertikal riktning.
- f) Allmänhetens användning av lokaler.
- g) Användning av utrustning och faciliteter vid tillhandahållandet av tjänsten.
- h) Användning av toaletter och sanitetsutrymmen.

² Annex 1 till förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar vad gäller tillgänglighetskrav för produkter och tjänster.

Option om byggd miljö

– Bilaga 10 till Konsekvensutredning om tillgänglighetsdirektivet

- i) Användning av utgångar, evakueringsvägar och principer för beredskapsplanering.
- j) Kommunikation och orientering som kan uppfattas med mer än ett sinne.
- k) Användning av faciliteter och byggnader för deras avsedda ändamål.
- l) Skydd mot faror i både inomhus- och utomhusmiljön.

Gränsdragningsproblematik kring aktörer

MFD bedömer att implementeringen av direktivets option i svensk lag kan bli komplicerad eftersom kraven omfattar delar av och intill fastigheten som olika aktörer ansvarar för.

Det är oklart i vilken utsträckning kraven då ska appliceras på exempelvis annat än den byggda miljön, till exempel tekniska verktyg och annat som används för att erbjuda de tjänster som erbjuds till kunder.

Enligt MFD:s analys skulle en konsekvens av om tillgänglighetsdirektivets option införs i Sverige vara att ansvaret för tillgängligheten i den byggda miljö som omfattas inte motsvarar ansvaret enligt befintligt svenskt regelverk. Bland annat anges att "...bebyggda miljö som används av kollektivtrafikens kunder, inbegripet miljön som sköts av tjänsteleverantörer och av infrastrukturoperatörer liksom den bebyggda miljö som används av kunder till banker samt kundtjänstcenter och butiker för telefonoperatörer".³ Det framgår inte av denna skrivning vilken aktör som ska ansvara för att den byggda miljön lever upp till kraven.

Vidare är två av optionens krav tillämpliga enbart på byggd miljö som tjänsteleverantörerna ansvarar för, vilket inte tydliggörs i de resterande kraven. Överfört till ett svenskt sammanhang menar MFD att detta komplicerar ansvarsfördelningen. Exempelvis anges att "tillfartsvägar till byggnader som tjänsteleverantören ansvarar för". Kravet innehåller enligt MFD ett problem och en innebörd som skiljer sig från svenskt regelverk. Problemet är att syftningen är oklar, om kravet avser tillfartsvägar som tjänsteleverantören ansvarar för eller tillfartsvägar oavsett vem som ansvarar för dem. Om byggnaden avses innebär det att krav ska tillämpas för tillfartsvägar som är en annan aktörs ansvar än tjänsteleverantörens eller fastighetsägarens, till exempel kommunens. MFD gissar att så inte är fallet och anser att kravet i sådana fall behöver

³ Annex 1, avsnitt X, till förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar vad gäller tillgänglighetskrav för produkter och tjänster.

förtydligas.⁴ Om avsikten å andra sidan är just att tillfartsvägar som är andra aktörers ansvar ska omfattas kan det kräva en mer omfattande översyn av det svenska byggregelverket. Innebörden som skiljer sig från svenskt regelverk är att optionen avser tjänsteleverantören medan det i svensk lagstiftning kan vara både tjänsteleverantören eller fastighetsägaren som ansvarar för att åtgärda tillgängligheten i den byggda miljön. Det innebär enligt MFD att direktivet vid en implementering i svensk lag skulle innebära att ansvaret för tillgänglighet i fastigheter enbart åläggs hyresgästen, i det fall verksamheten som finns i fastigheten är ett bankkontor, en mobiltelefonoperatörs butik/kundtjänst eller en kollektivtrafikoperatör. Det är inget problem i sig utan kan snarare bidra till högre tillgänglighet att ansvaret för tillgängligheten i en verksamhet samlas hos den som bedriver verksamheten.

Om direktivets krav appliceras i en svensk kontext kan den som ansvarar för att kraven efterlevs antingen vara den aktör som tillhandahåller en tjänst eller andra aktörer som fastighetsägare eller kommun. Exempelvis kan gatan fram till en bankomat vara ett kommunalt ansvar medan bankomaten ägs av ett företag. Om bankomaten sedan ligger i en byggnad kan byggnadens ägas av en fastighetsägare eller av banken själv. Frågan blir vad tillgänglighetsdirektivet egentligen avser. Det är otydligt om kraven på byggd miljö enbart avser byggd miljö som den som tillhandahåller tjänsten ansvarar för.

Otydligheten i tillgänglighetsdirektivet kring detta betyder att det skulle kunna vara följande aktörer som kan beröras:

- Fastighetsägare, både privata och kommunala bolag.
- Företag som tillhandahåller tjänster.
- Infrastrukturägare som exempelvis kommuner.

⁴ MFD anser att motsvarande osäkerhet om syftningen finns i den engelska versionen av direktivets annex 1.

Befintligt regelverk avseende tillgänglighet

Nationell reglering

Regelverket avseende tillgänglighet och användbarhet byggd miljö täcks huvudsakligen av Plan- och bygglagen (2010:900), Plan- och byggförordningen (2011:338) och tillhörande föreskrifter som preciserar regelverket: Boverkets byggregler (BFS 2011:6 med tilläggsföreskrifter - BBR), Enkelt avhjälpna hinder (BFS 2011:13 med ändringar införda genom BFS 2013:9 - HIN 3) samt enkelt avhjälpna hinder på platser mellan byggnader, den så kallade ALM-2 (BFS 2011:5)⁵. Regelverket avser den lägsta godtagbara nivån av tillgänglighet och användbarhet för byggnader och byggd miljö med tillämplighet för de flesta byggnader och verksamheter.

Plan- och bygglagen (2010:900)

I Plan- och bygglagen 8 kap om krav på byggnadsverk, byggprodukter, tomter och allmänna platser anges i 1§ punkt 3 att

”1 § En byggnad ska /.../ 3. vara tillgänglig och användbar för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.”

Kraven i 1 § ska enligt 2 §, om inte annat följer av 8 kap. eller andra föreskrifter, uppfyllas så att de gäller:

- hela byggnaden vid nybyggnation,
- hela byggnaden vid ombyggnation, eller om det inte är rimligt, den betydande och avgränsbara del av byggnaden som påtagligt förnyas genom ombyggnaden, och
- vid annan ändring av en byggnad än ombyggnad uppfylls i fråga om ändringen.

⁵ ALM 2. Boverkets föreskrifter och allmänna råd om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga på allmänna platser och inom områden för andra anläggningar än byggnader.

PBL anger vidare i 8 kap 2 § att det ”När det gäller kravet i 1 § 3 ska hinder mot tillgänglighet till eller användbarhet av lokaler dit allmänheten har tillträde trots första stycket alltid avhjälpas, om hindret med hänsyn till de praktiska och ekonomiska förutsättningarna är enkelt att avhjälpa”. Detta regleras ytterligare i föreskrifterna om Enkelt avhjälpna hinder (HIN3) samt ALM-2.

Vidare anger PBL att obebyggda tomter ska anordnas så att ”/.../ personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga ska kunna komma fram till byggnadsverk och på annat sätt använda tomten, om det med hänsyn till terrängen och förhållandena i övrigt inte är orimligt”.

Plan- och byggförordningen (2011:338)

I 3 kap, § 4, 18 och 23 finns krav på tillgänglighet. 4 § anger att byggnader ska ha hiss eller annan lyftanordning, om det behövs för att byggnaden ska vara tillgänglig.⁶ Vissa andra anläggningar än byggnader ska också vara tillgängliga, däribland följande som kan omfattas av tillgänglighetsdirektivet: järnväg, tunnelbana, spårväg samt parkeringsplatser utomhus. Undantag kan göras med hänsyn till plan- och bygglagens bestämmelser om varsamhet och förbud mot förvanskning och om det vid ombyggnad är uppenbart oskäligt att uppfylla kraven samt vid annan ändring eller flytt av en byggnad i den utsträckning det är lämpligt med hänsyn till byggnadens förutsättningar.

Boverkets byggregler

Boverkets byggregler anger de lägsta godtagbara kraven på tillgänglighet i nybyggnation och ombyggnation. Kraven omfattar bland annat:

- Krav på tomter:
 - Att det ska finnas minst en tillgänglig gångväg mellan tillgängliga entréer till byggnader och diverse anläggningar som till exempel parkeringsplatser och friytor.
- Krav på tillgänglighet i byggnader, bland annat:

⁶ Bostäder är dock undantagna om byggnaden är under tre våningar. MFD bedömer dock att bostäder inte omfattas av direktivets option om byggd miljö.

Option om byggd miljö

– Bilaga 10 till Konsekvensutredning om tillgänglighetsdirektivet

- Entré- och kommunikationsutrymmen, inkl. gångytor, ramper, kontraster, belysning, orienterande skyltar,
- dörrar och portar,
- hissar och lyftanordningar,
- tillgänglighet i publika lokaler: ljudmiljö, samlingslokaler som inte behöver vara fullt tillgängliga, toaletter där minst en ska vara tillgänglig,
- avseende bostäder (ej relevant för tillämpning av tillgänglighetsdirektivet).

Vid ombyggnation kan avsteg från kraven på tillgänglighet göras om det finns synnerliga skäl med hänsyn till ändringens omfattning och byggnadens förutsättningar. Graden av avsteg beror av den specifika anläggningen eller byggnaden och deras individuella kultur- eller naturvärden.

Enkelt avhjälpna hinder (HIN3) och ALM-2

Enkelt avhjälpna hinder är föreskrifter som motsvarar de bestämmelser som finns i PBL 8 kap 2 § om att hinder i befintlig byggd miljö ska åtgärdas. HIN3 innehåller också allmänna råd som ger fördjupande information och exempel på vad föreskrifterna kan innebära i olika situationer.

De hinder som ska åtgärdas är i lokaler för publik användning:

- Fysiska hinder som mindre nivåskillnader, tunga dörrar och olämpligt placerade manöverdon.
- Bristande kontrastmarkering.
- Bristande varningsmarkering.
- Bristande utformning av orienterande skyltning.
- Bristande ljudmiljö.
- Bristande belysning eller bländande belysning.
- Brist på och bristande balansstöd.

- Brister i utformning och placering av fast inredning.

För allmänna platser gäller att följande brister ska åtgärdas:

- Fysiska hinder som mindre nivåskillnader, ojämn markbeläggning, svårforcerade rännदारar och trottoarkanter.
- Bristande kontrastmarkering och varningsmarkering.
- Bristande eller bländande belysning.
- Brist på eller bristande utformning av balansstöd.
- Bristande utformning av parkeringsplatser för rörelsehindrade med särskilt tillstånd.
- Brister i lekplatser utformning.

Förordning 2001:526 om de statliga myndigheternas ansvar för genomförande av funktionshinderspolitiken

SFS 2001:526 anges att:

”Myndigheter under regeringen ska verka för att personer med funktionsnedsättning ges full delaktighet i samhällslivet och jämlikhet i levnadsvillkor. Myndigheterna ska särskilt verka för att deras lokaler, verksamhet och information är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. I detta arbete ska konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning vara vägledande”

Normer och standarder

Riktlinjer för byggnader och byggd miljö för myndigheter enligt SFS 2001:256 – MFD:s Riktlinjer för tillgänglighet – Riv hindren

MFD har givit ut riktlinjer med fördjupningsblad för att underlätta för statliga myndigheter att efterleva funktionshinderspolitikens krav på en förbättrad tillgänglighet i förordning 2001:256 om de statliga myndigheternas ansvar för genomförande av funktionshinderspolitiken. I

Riktlinjer för tillgänglighet – Riv Hindren⁷ samlar MFD riktlinjer avseende en förbättrad nivå av tillgänglighet för de statliga myndigheterna. De kompletteras av en checklista för att följa upp tillgänglighet i byggnader och lokaler.⁸ MFD:s riktlinjer ger vägledning inom ett antal olika områden. Förordningen innebär ett åtagande för statliga myndigheter att verksamheten ska vara tillgänglig. Det är myndigheternas ansvar att, genom kravställning, garantera att de produkter och tjänster som anskaffas i tillräcklig utsträckning är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning.

Vägars och gators utformning (VGU)

Tillgänglighet och användbarhet för utformning av hållplatser, perronger och stationer finns specificerat i publikationer från Trafikverket (Vägars och gators utformning, VGU 2015). VGU är obligatoriska att användas av Trafikverket och frivilligt och rådgivande för kommuner.⁹

Building construction – Accessibility and usability of the built environment (ISO 21542)

Svenska regler för byggnader och byggd miljö är harmoniserade med europeiska och internationella standarder inom byggområdet, exempelvis ISO 21542. Vanligen motsvarar de svenska kraven en högre nivå och använder standardens rekommendationer som krav.

Standarden specificerar tillgänglighetskrav och rekommendationer för tillgänglighet i byggd miljö i och i anslutning till byggnader och verksamheter. I standarden finns bland annat krav och rekommendationer för bankautomaters och biljettautomaters utformning och utformning av miljöer i anslutning till automaterna samt skyltning för information och utrymning av byggnader. Standarden ger anvisningar för höjdmässig placering av automater, samt att det bör förekomma alternativ till tryckskärmar på busstationer och rekommendation om att förstå automatens funktion. Det finns även krav på kortläsarens

⁷ Myndigheten för delaktighet. Riktlinjer för tillgänglighet – Riv hindren.

⁸ Myndigheten för delaktighet. Checklista för att följa upp tillgängligheten i byggnader och lokaler.

⁹ Trafikverket (2012), Vägar och gators utformning, VGU.

placering, grafiska symboler och visuella och auditiva signaler samt utformning av nummersats.¹⁰

Standarden anger att automater för att ta ut pengar, biljetter eller små varor ska vara tillgängliga och placeras på en tillgänglig nivå. Standarden reglerar även utformning för korthantering och knappsatsen. Den anger även att maskinen ska vara lätt att förstå och att reflexer på skärmen från solen, artificiell belysning och gatubelysning bör undvikas.

¹⁰ ISO 21542 Building construction – Accessibility and usability of the built environment. Kapitel 36.8 Card access, dispensing machines and automatic teller machines (ATMs), etc.

Nuläge

Brister avseende tillgänglighet och användbarhet i den byggda miljön hindrar fortfarande många personer med funktionsnedsättning. MFD har i många år inom ramen för sin uppföljning av funktionshinderspolitiken lyft fram hur brister fortfarande finns kvar i alla samhällets delar trots regelverk avseende enkelt avhjälpna hinder. Brister i tillgängligheten påverkar fortfarande personer med funktionsnedsättning negativt genom att försvåra vardagen.¹¹

¹¹ Myndigheten för delaktighet (2012-2015) Hur är läget?

Myndighetens bedömningar

Myndigheten för delaktighet (MFD) ställer sig positiv till de flesta delar av optionen och menar att den beskriver ett helhetstänkande för att nå en förbättrad nivå av tillgänglighet och användbarhet. Optionen kan motverka att delar av en process kan vara tillgänglig men om tillgängligheten fallerar i någon enskild del så riskeras tillgängligheten för processen i sin helhet. Exempelvis krävs vid en resa från punkt A till B att individen kan tillgodogöra sig information inför resan, köpa biljett, validera biljett, nå själva fordonet samt förflytta sig mellan flera i resan ingående hållplatser eller stationer.

MFD bedömer att optionen syftar till

- universell utformning vid nybyggnation och ny byggd miljö samt
- åtgärder för att undanröja brister och hinder i befintliga byggnader eller byggd miljö.

MFD bedömer att det svenska regelverket kring byggd miljö generellt ställer högre krav på tillgänglighet i förhållande till hur regelverk ser ut i flera andra EU-medlemsstater.

MFD menar dock att optionen kan skapa problem i förhållande till svenska regelverk. Konsekvenserna behöver därför utredas ytterligare innan optionen kan införas i Sverige. Tillgänglighetsdirektivet är bland annat otydligt kring fördelningen av ansvar för att tillgängliggöra den byggda miljön i nära anslutning till de olika tjänsterna, som utpekade av direktivet.

MFD tolkar inte optionen om byggd miljö som ett möjligt tak för fortsatt svenskt tillgänglighetsarbete. Dock är det angeläget att undersöka konsekvenserna av optionen så att den inte innebär en generell sänkning av tillgänglighetskrav enligt befintlig svensk bygglagstiftning för berörda verksamheter.

MFD bedömer att kraven kan bli en begränsning i näringsfrihet men samtidigt vara relevanta att ställa för att skydda angelägna allmänna intressen. MFD ställer sig dock frågande till att kraven kan tolkas som att de ska belasta mobiltelefonoperatörers butiker och servicetjänster,

men inte oberoende butiker för försäljning av mobiltelefoner och mobiltelefonabonnemang samt kundservice.

Vissa krav kan tolkas som att de berör den verksamhet som bedrivs i den byggda miljön. Det gäller kravet om användning av bland annat utrustning vid tillhandahållande av tjänsten och kravet om kommunikation som kan uppfattas med mer än ett sinne. Huruvida kraven faktiskt innebär krav på produkter och tjänster som inte omfattas av befintlig svenskt byggregelverk behöver utredas vidare. Möjligen kan den eller de standarder som tas fram i Mandat 420¹² förtydliga huruvida kraven ska omfatta även produkters utformning och tjänsters utförande.

Jämförelse av befintligt regelverk

MFD bedömer att det är nödvändigt att mer noggranna konsekvensanalyser genomförs innan optionen antas. Utredningarna bör syfta till att undersöka hur tillgänglighetsdirektivets krav kan harmoniera med den svenska lagstiftningen på området, dels i förhållande till gällande svenska krav på tillgänglighet och användbarhet, dels i förhållande till ansvar för genomförande av tillgänglighetsåtgärder.

Det är möjligt att kraven i optionen kommer att konkretiseras genom harmoniserade standarder. Det finns ett mandat från EU-kommissionen till de europeiska standardiseringsorganisationerna att ta fram krav för offentlig upphandling av byggd miljö, Mandat 420.¹³ Mandatet kan jämföras med motsvarande mandat avseende krav för upphandling av IKT¹⁴, Mandat 376. Det mandatet resulterade i standarden EN 301 546 som ska användas vid fastställande av tekniska specifikationer vid upphandling av IKT men även fungerar som vägledning för tillverkare som avser att utforma och testa tillgänglighet i sina IKT-produkter. Möjligen kan den eller de standarder som blir resultatet av Mandat 420 även användas som harmoniserad standard för tillämpningen av tillgänglighetsdirektivets option om byggd miljö.

¹² Se följande avsnitt om Jämförelse av befintligt regelverk.

¹³ En beskrivning av Mandat 420 finns på standardiseringsorganisationerna CEN och CENELEC:s webbplats, <http://www.cenelec.eu/standards/Sectors/Accessibility/PublicProcurement/Pages/M420.aspx>.

¹⁴ Informations- och kommunikationsteknik.

Direktivets möjlighet att åberopa oproportionerlig börda (artikel 14) tycks inte kunna tillämpas avseende optionen om byggd miljö. Inför åtgärdande av enkelt avhjälpna hinder (HIN3) görs en bedömning av vilka åtgärder som är rimliga utifrån praktiska och ekonomiska förutsättningar. Det behöver vidare utredas om optionen innebär att dessa rimlighetsbedömningar även fortsättningsvis ska göras, eller om optionen innebär att åtgärder ska göras oberoende av ekonomiska och byggnadsmässiga förutsättningar i de miljöer som omfattas. Dock anges i artikel 3.10 att optionen kan tillämpas ”mot bakgrund av nationella förhållanden”. Om detta kan tolkas som att de går att ta motsvarande hänsyn som HIN3 medger, kan tillämpningen av optionen i svenskt regelverk troligen vara oproblematiske.

Kraven i tillgänglighetsdirektivet medger också relativt stort tolkningsutrymme och om de inte förtydligas kan tillämpningen komma att variera för de olika frågeställningar som ofta uppstår inom enskilda bygg- och fastighetsprojekt.

I direktivets krav på byggd miljö inom andra unionsakter (artikel 21 som avser bland annat krav i offentlig upphandling) anges att hänsyn ska tas till nationell lagstiftning eller unionslagstiftning för skydd av nationella skatter av konstnärligt, historiskt eller arkeologiskt värde. Motsvarande skrivning finns inte avseende optionen om byggd miljö i artikel 3.10. MFD bedömer det som rimligt att det finns bankkontor i byggnader av kulturhistoriskt värde och att det därför antingen bör finnas motsvarande hänsyn till lagstiftning för skydd av nationella skatter för de verksamheter som omfattas av optionen. Om optionen inte ändras och det inte går att införa undantaget vid implementeringen av optionen i svenskt regelverk kan effekten bli att de verksamheter som i dag bedrivs i sådana byggnader, där kraven inte kan åtgärdas utan risk för ingrepp i byggnaden som äventyrar byggnadens konstnärliga, historiska eller arkeologiska värde, får flytta till andra byggnader som är tillgängliga eller kan göras tillgängliga.

Det saknas en komplett bild av tillgängligheten i de lokaler som omfattas av tillgänglighetsdirektivets option om byggd miljö, vilket gör att en adekvat nulägesbedömning av om direktivets krav är uppfyllda inte kan göras. MFD kan därför inte skatta kostnader för införande av optionen.

Referenser

Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar vad gäller tillgänglighetskrav för produkter och tjänster. Bryssel den 2 december 2015. COM(2015) 615 final.

SFS 2010:900. Plan- och bygglag.

SFS 2001:526. Förordning om de statliga myndigheternas ansvar för genomförande av funktionshinderspolitiken.

SFS 2011:338. Plan- och byggförordning.

BFS 2011:6 med tilläggsföreskrifter. Boverkets byggregler.

BFS 2011:5, ALM 2. Boverkets föreskrifter och allmänna råd om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga på allmänna platser och inom områden för andra anläggningar än byggnader.

BFS 2011:13, HIN 2, ändringar införda genom BFS 2013:9, HIN 3. Boverkets föreskrifter och allmänna råd om avhjälpande av enkelt avhjälpbara hinder till och i lokaler dit allmänheten har tillträde och på allmänna platser.

ISO 21542:2011. Building construction – Accessibility and usability of the built environment.

European Telecommunication Standards Institute (ETSI). SS-EN 301 549 (2015). Tillgänglighetskrav lämpliga vid offentlig upphandling av IKT produkter och tjänster i Europa.

Trafikverket (2012), Vägar och gators utformning, VGU.
<http://www.trafikverket.se/vgu>

Myndigheten för delaktighet. Riktlinjer för tillgänglighet – Riv hindren. 2015. Rapportnr. 2015:5.
<http://www.mfd.se/publikationer/rapporter/riktlinjer-for-tillganglighet-riv-hindren/>

Option om byggd miljö

– Bilaga 10 till Konsekvensutredning om tillgänglighetsdirektivet

Myndigheten för delaktighet. Checklista för att följa upp tillgängligheten i byggnader och lokaler. Bilaga till Riktlinjer för tillgänglighet – Riv hindren. www.mfd.se/globalassets/dokument/publikationer/2015/2015-5-checklista-tillgangligheten-i-byggnader-och-lokaler.pdf

Myndigheten för delaktighet. Samlad uppföljning av funktionshinderspolitiken – Hur är läget 2015?. 2015.

Myndigheten för delaktighet. Hur är läget 2014?. 2014.

Myndigheten för delaktighet. Hur är läget 2013? Uppföljning av funktionshinderspolitiken. 2013.

Myndigheten för delaktighet. Hur är läget? Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2012. 2012.

CEN CENELEC. Mandate 420.

<http://www.cencenelec.eu/standards/Sectors/Accessibility/PublicProcurement/Pages/M420.aspx>. Hämtad 2016-11-14.

CEN CENELEC. Mandate 376.

<http://www.cencenelec.eu/standards/Sectors/Accessibility/PublicProcurement/Pages/M376.aspx>. Hämtad 2016-11-14.